

**Лисенко Федір Остапович
(1887 – 1938),**

**геолог, доктор геологічних наук, професор,
відкрив у 1937 році вперше в Радянській Україні поклади нафти,
репресований, працював у Ромнах.**

Федір Остапович Лисенко (7 червня 1887, Бердянськ — 26 серпня 1937) — український радянський геолог, доктор геологічних наук, професор.

Біографія.

Народився Ф.О. Лисенко 7 червня 1887 р. у м. Бердянську. Після закінчення місцевої гімназії із золотою медаллю, вступив до Петербурзького гірничого інституту. Однак через участь у студентських заворушеннях змушений був залишити Петербург і виїхати до Томська, де в 1911 р. закінчив з відзнакою гірничий інститут, отримавши диплом гірничого інженера.

Протягом семи років Ф.О. Лисенко працював на рудниках Сибіру, Уралу, Казахстану, у 1918 р. він повертається в Україну.

В 1920 році викладав у Кам'янець-Подільському університеті та, за завданням губвиконкому, досліджував мінеральні ресурси Поділля. З 1926 р. на запрошення директора Українського науково-дослідного Геологічного інституту академіка П.А. Тутковського, Ф.О.Лисенко переїхав до Києва і приступив до роботи на посаді старшого наукового співробітника, потім завідуючого відділом нерудних копалин, отримавши у 1934 році вчене звання професора. Займався вивченням силікатів та фосфатів Поділля, пізніше – дослідженням Роменської площі, що завершилась відкриттям промислової нафти та нової нафтогазової провінції.

Проаналізувавши надані матеріали та провівши в 1928 р. польові дослідження і виконавши опис шурфів та відслонень на Роменській структурі, Ф.О. Лисенко звернув увагу на широкий розвиток на площі калійних солей. Крім того, у 1932 році була забурена свердловина №1, результати роботи якої сприяли зародженню сміливої думки – нафтогазоносності. У 1934 р. Федір Остапович, зібравши всі свої звіти, їде на консультацію до провідних фахівців у Москву, а потім в Солікамськ з метою вивчення калієносності місцевого розрізу і зіставлення його з даними по Роменській свердловині. Всі дані говорили про наявність нафти, доводячи нафтогазоносність Дніпровсько-Донецької западини (ДДЗ). З цими висновками Лисенко домагається прийому в Серго Орджонікідзе, наркома важкої промисловості СРСР. Нарком дає команду про поновлення пошукових робіт і виділення додаткових коштів на потужніші бурильні установки. У Роменському краєзнавчому музеї зберігається групова фотографія, під якою підпис "Геологическая разведывательная партия во главе с профессором Лысенко на Роменщине (1934 г.)". Після завершення проходки

свердловини "1-Ромни", Ф.О. Лисенко запропонував буріння свердловини №2 для з'ясування перспектив калієносності розрізу Роменської структури. Свердловина була забурена 22 квітня 1936 р., але при досягненні глибини 300,96м вона потрапила в складну аварію і була ліквідована. Свердловина не зустріла калійних солей, але виявила значні нафтові прояви. Ознаки нафти відмічені в чотирьох інтервалах:

Результати досліджень Роменської площі публікувалися Ф.Д. Лисенком у наукових виданнях.

Пошукове буріння на Роменській площі часто супроводжувалося аваріями через складність розрізу, пов'язану із заляганням брекчії кепрока, недосвідченість бурових бригад і неякісне обладнання. Свердловина "1-Ромни" при досягненні 563 м потратила в аварію, тому довелося припинити буріння. У свердловині "2-Ромни", як уже вказувалося, на глибині 300,96 м також відбулася аварія, внаслідок чого вона не тільки не досягла проектної глибини 500 м, але й виявилось неможливим провести в ній випробування розкритого розрізу. В ті часи такі ускладнення розглядалися як шкідництво і саботаж. Складність ситуації полягала ще й у тому, що оцінку пошуково-розвідувальним та буровим роботам давали неспеціалісти, люди, не знайомі ні з специфікою геолого-геофізичних досліджень, ні з технологією буріння розвідувальних свердловин. Тому будь-які затримки чи пошкодження, яких неможливо уникнути при подібних роботах, розцінювалися як диверсії. Це призвело до того, що всі кращі спеціалісти, що мали відношення до відкриття нафти були репресовані. Професора Ф.О. Лисенка, незважаючи на його перебування у лікарні, заарештували вночі, 22 травня 1937 р. Арештували й бібліотеку вченого, його наукові праці та розробки по Роменській площі, а також особисте листування. Вироком від 3 вересня 1937 р. Ф.О. Лисенка засуджено до найвищої міри покарання – розстрілу (згідно свідoctва про смерть, що зберігається в Роменському краєзнавчому музеї розстріл відбувся 26 серпня 1937 р., тобто ще до оголошення вироку в суді). Лише 28 листопада 1956 р. Ф.О. Лисенка було реабілітовано.

Для остаточного вивчення нафтогазоносності Роменської площі в Інституті геології АН УРСР була організована нафтова експедиція, керівником якої був призначений І.Т. Шапека. Було забурено свердловину "№2-біс" глибиною 457,23 м (початок буріння 17.10.36 р. – кінець 18.05.37 р.), на 16 м північніше свердловини №2. Нафтопрояви були відмічені головним чином у діабазовій брекчії у двох інтервалах: 267,0-278,0 м і 328,05-348,15 м. В результаті випробувань цих інтервалів за період з 9 по 23 липня 1937 р. одержано 1946 кг нафти. Це підтвердило передбачення Ф.О. Лисенка й ознаменувало собою відкриття нової нафтогазонасної провінції України, відомої під сучасною назвою "Дніпровсько-Донецька".

Підготувала провідний бібліограф МЦБС Валентина Салогуб.